

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради

ЧНУ імені Петра Могили

Протокол № 8 від «30» серпня 2025 р.

В. о. ректора Леонід КЛИМЕНКО

ПОЛОЖЕННЯ

про ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ЗДОБУВАЧІВ III РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)

у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили

1. Загальна частина

- 1.1. Відділ аспірантури та докторантури є науково - навчальною структурою ЧНУ ім. П. Могили і становить собою осередок післядипломної освіти, яка спрямована на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.
- 1.2. Відкриття і закриття аспірантури та докторантури здійснює Вчена рада ЧНУ ім. П. Могили, контроль за її діяльністю - проректор з наукової роботи. Діяльність у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів університету регламентується Законом України від 01.07.2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту» (зі змінами), Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», Статутом Університету, указами Президента України, постановами та нормативними документами Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, іншими нормативно-правовими актами, а також цим Положенням. Основним критерієм ефективності діяльності відділу є кількість захищених дисертацій здобувачами під час навчання в аспірантурі та докторантурі, тому потребує ширшого запровадження практика відбору претендентів для вступу – з досвідом практичної роботи і вже складеними кандидатськими іспитами.
- 1.3. Напрями підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук на наступний рік з переліком відповідних спеціальностей, за поданням інститутів, кафедр та рад факультетів / інститутів розглядаються Вченою радою і затверджуються ректором ЧНУ ім. П. Могили з наступним поданням у Міністерство освіти і науки України до 20 грудня поточного року.
- 1.4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється: в аспірантурі університету за очною (денна, вечірня) або заочною формою навчання, тобто з відривом від виробництва (денна форма) та без відриву від виробництва (вечірня і заочна) форми навчання. Підготовка осіб в аспірантурі та докторантурі університету здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України (за державним замовленням), або за кошти юридичних та фізичних осіб (на умовах контракту). Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, визначається ректором за поданням кафедр, узгодженим з проректором з наукової роботи за умови наявності коштів.
- 1.5. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки, а підготовка доктора наук у докторантурі — два роки. Періоди, коли аспірант не має можливості працювати над дисертацією з поважних причин, передбачених законодавством, не включаються до терміну навчання. До терміну навчання в аспірантурі не включається знаходження у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею

трирічного віку, а також відсутність з інших поважних причин, передбачених законодавством України. Вчена рада ЧНУ ім. П. Могили оцінює також інші обставини, що унеможливлювали роботу над дисертацією. Рішення з цього питання приймає ректор.

- 1.6. Підготовка в аспірантурі (ад'юктурі) вважається завершеною в разі отримання диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій раді.

Аспірант або докторант, який захистився до закінчення строку підготовки в аспірантурі або докторантурі, має право за власним вибором:

- отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті вищого навчального закладу (наукової установи) на відповідний календарний рік та за власною заявою бути відрахованим з аспірантури (докторантури);
- отримати за власною заявою оплачувану академічну відпустку на термін, що залишився до завершення нормативного строку підготовки в аспірантурі, або докторантурі.

Якщо аспірант захистив дисертацію на третьому році підготовки в аспірантурі та був обраний за конкурсом на відповідну посаду наукового (науково-педагогічного) працівника в такому вищому навчальному закладі (науковій установі), то загальна сума залишку стипендії нараховується йому як щомісячна надбавка до заробітної плати. За успішний своєчасний захист аспіранту або докторанту виплачується премія згідно колективного договору ЧНУ імені Петра Могили.

2. Прийом до аспірантури

- 2.1. До аспірантури ЧНУ ім. П. Могили приймаються громадяни України, які мають вищу освіту і кваліфікацію магістра (спеціаліста), володіють українською та іноземною мовами. Громадяни інших держав можуть бути зараховані до аспірантури на підставі угод, укладених з ЧНУ ім. П. Могили, або відповідно до міждержавних і міжурядових угод. Умови вступу до аспірантури іноземних громадян регулюються Правилами прийому та навчання іноземних громадян у ЧНУ ім. П. Могили. Особа, яка подає для вступу до аспірантури диплом, що виданий іноземним вищим навчальним закладом, допускається до вступних випробувань на рівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється в разі успішного складення ним вступних випробувань та прийняття вченою радою університету рішення про визнання його диплома.
- 2.2. В аспірантуру приймаються особи з обраною темою та науковим керівником, складеним планом та дисертації. При вступі до аспірантури потрібно подавати схематичний варіант наукового дослідження з означенням основних етапів роботи та звітних матеріалів.
- 2.3. Організація прийому на навчання до аспірантури регулюється Правилами прийому до аспірантури та докторантури ЧНУ імені П.Могили, які розміщені на офіційному сайті університету.

- 2.4. Для проведення прийому до аспірантури створюється комісія під головуванням проректора з наукової роботи. Члени комісії, кількість яких не може перевищувати 3-х осіб з кожної спеціальності, призначаються наказом ректора з числа провідних вчених.
- 2.5. За проведення вступних іспитів до аспірантури на кожного екзаматора відведена 1 год. на 1 вступника. Кількість членів у комісії - не більше 3-х.
- 2.6. При вступі до аспірантури враховується рекомендація для вступу до аспірантури, яка видана відповідною кафедрою та затверджена відповідною радою факультету ЧНУ ім. П. Могили, або Вченою радою іншого вищого навчального закладу. Рекомендація випускникам ЧНУ ім. П. Могили можуть надаватися за наявності:
- диплома з відзнакою;
 - публікацій у наукових виданнях, які включені до затвердженого переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт.
- 2.7. На підставі результатів іспитів приймальна комісія виносить рішення щодо кожного вступника. При рівності балів перевагу при зарахуванні мають особи, що рекомендовані кафедрою та радою факультету / інституту ЧНУ ім. П. Могили, або вченою радою іншого вищого навчального закладу, мають наукові публікації. Зарахування до аспірантури проводиться наказом ректора. Рішення про прийом до аспірантури або відмова в прийомі повідомляється вступникові у п'ятиденний термін після прийняття рішення приймальною комісією.

3. Організація навчання

3.1. Кожному аспірантові ухвалою Вченої ради призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників з науковим ступенем. Науковий керівник консультує аспіранта з наукової проблематики, контролює виконання ним затвердженого індивідуального плану та несе відповідальність за якісне виконання дисертаційної роботи. Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво, як правило, не більше п'яти здобувачів наукових ступенів, включаючи тих, що здобувають науковий ступінь доктора наук.

Науковий керівник, який має ступінь кандидата наук (доктора філософії), може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією науковому керівникові відводиться щороку:

- 50 годин наукової роботи за аспіранта бюджетної форми навчання;
- 25 годин наукової роботи та 25 годин погодинної оплати за аспіранта контрактної форми навчання;

Рішенням вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом годин навантаження та обов'язків між ними.

3.2. Тема дисертації та індивідуальний план роботи над нею розглядається кафедрою і затверджується ухвалою Вченої ради протягом двох місяців за поданням рішення кафедри або ради факультету / інституту.

3.3. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

3.4. Аспірант працює за індивідуальним планом та звітує двічі на рік (навесні та восени) про його виконання на засіданнях кафедри, перед відділом аспірантури та проректором з наукової роботи. За спільним схвальним рішенням всіх підрозділів аспіранта переводять на наступний навчальний рік.

3.5. Результативність навчання в аспірантурі оцінюється за наступними показниками:

Аспіранти першого року навчання повинні:

1. Відвідувати заняття.
2. Подати у відділ аспірантури витяг із засідання кафедри про затвердження наукового керівника.
3. Подати у відділ аспірантури витяг із засідання кафедри та вченої ради структурного підрозділу університету (факультету або інституту) про затвердження теми дисертації; затверджений індивідуальний план роботи аспіранта, підписаний науковим керівником.
4. Пройти атестацію на засіданні кафедри та заповнити індивідуальний план. Звіти про навчання в аспірантурі проводити за конкретизованою схемою:
 - Автор
 - Науковий керівник
 - Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
 - Актуальність дослідження
 - Загальна гіпотеза
 - Над якою науковою проблемою працює та яку задачу розв'язує аспірант
 - Тема
 - Об'єкт дослідження
 - Предмет дослідження
5. Подати у відділ аспірантури результати атестацій:
 - а) витяги із засідання кафедри та атестаційні документи;
 - б) заповнений і підписаний індивідуальний план роботи аспіранта.

Для переведення на другий рік навчання аспіранти повинні:

1. Успішно скласти іспити, заліки.
2. Пройти науково-педагогічну практику.

3. Проявляти ініціативу і виконувати завдання наукового керівника стосовно теми наукового дослідження.
4. Підібрати відповідну літературу і написати аналітичний розділ дисертації.
5. Сформулювати цілі та завдання дослідження, вибрати й оволодіти методами дослідження та розв'язування поставлених завдань.
6. Провести наукові дослідження та апробацію одержаних результатів дослідження згідно Додатку А.

Аспіранти другого року навчання повинні:

1. Відвідувати заняття.
2. Пройти атестацію на засіданні кафедри та заповнити індивідуальний план. Звіти про навчання в аспірантурі проводити за конкретизованою схемою:
 - Автор
 - Науковий керівник
 - Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
 - Актуальність дослідження
 - Загальна гіпотеза
 - Над якою науковою проблемою працює та яку задачу розв'язує аспірант
 - Тема
 - Об'єкт дослідження
 - Предмет дослідження
 - Очікувана наукова новизна
 - Практична значущість
 - Основні завдання
 - Організація дослідження
 - Методи дослідження
3. Подати у відділ аспірантури результати атестацій:
 - а) витяги із засідання кафедри та атестаційні документи;
 - б) заповнений і підписаний індивідуальний план роботи аспіранта.

Для переведення на третій рік навчання аспіранти повинні:

1. Успішно скласти іспити, заліки.
2. Пройти науково-педагогічну практику.
3. Провести наукові дослідження та апробацію одержаних результатів дослідження згідно Додатку А.

Аспірантам третього року необхідно:

1. Провести дисертаційні дослідження, визначені індивідуальним планом роботи аспіранта.
2. Результати дослідження періодично доповідати на наукових семінарах і засіданнях кафедри та провести їх апробацію не менш ніж на двох наукових конференціях з даного фаху.
3. Опублікувати або подати до друку публікації у фахових виданнях.

4. Закінчити збір та групування матеріалу для завершення дисертаційного дослідження.

5. Написати і подати дисертацію на перевірку науковому керівникові та провідним спеціалістам.

6. Чітко сформулювати етапи завершення дисертаційного дослідження.

7. Пройти атестацію на засіданні кафедри та заповнити індивідуальний план.

Звіти про навчання в аспірантурі проводити за конкретизованою схемою:

- Автор
- Науковий керівник
- Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
- Актуальність дослідження
- Концепція дослідження
- Загальна гіпотеза
- Над якою науковою проблемою та яку задачу розв'язує аспірант
- Тема
- Об'єкт дослідження
- Предмет дослідження
- Наукова новизна
- Практичне значення результатів дослідження
- Основні завдання
- Організація дослідження
- Особистий внесок
- Вірогідність і аргументованість результатів дослідження
- Експериментальна база дослідження
- Теоретичне значення результатів дослідження
- Впровадження результатів дослідження
- Публікації
- Апробація
- Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами
- Ключові слова
- Структура дисертації
- Методи дослідження
- Методологічна основа дослідження
- Теоретична основа дослідження
- Висновки

8. Подати у відділ аспірантури результати атестацій:

а) витяги із засідання кафедри та атестаційні документи;

б) заповнений і підписаний індивідуальний план роботи аспіранта.

Для переведення на четвертий рік навчання аспіранти повинні провести наукові дослідження та апробацію одержаних результатів дослідження, згідно Додатку А.

Аспіранти четвертого року навчання повинні:

1. Підготуватися до публічної презентації наукових результатів дисертаційного дослідження на засіданні кафедри.
 2. Захист дисертаційної роботи в разовій спеціалізованій вченій раді університету.
-
- 3.6. Аспіранти щорічно користуються канікулами тривалістю два місяці (липень, серпень), які включаються до загального терміну навчання.
 - 3.7. Аспірант, який не виконує у встановлений термін затверджений індивідуальний план, за поданням кафедри, ради факультету / інституту відраховується з аспірантури за наказом ректора. Аспірант може бути відрахований з аспірантури за порушення Статуту ЧНУ ім. П. Могили, Положення про навчання в ЧНУ ім. П. Могили, Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», цього положення, правил внутрішнього розпорядку ЧНУ ім. П. Могили, а також за протиправні дії.
 - 3.8. За наявності вакансій та відповідного фінансування аспірант, що брав перерву в навчанні з поважних причин, може бути поновлений на термін, що залишився, крім випадків відрахування за протиправні дії.
 - 3.9. Складання заліків та іспитів аспірантами за термін навчання в аспірантурі є обов'язковою складовою процесу навчання та подальшого присудження наукового ступеня доктора філософії.
 - 3.10. Аспіранти заочної форми навчання навчаються за окремим навчальним планом, затвердженим вченою радою університету та ректором.

4. Права та обов'язки аспіранта

- 4.1. Аспірант має право:
 - користуватися навчально-виробничою, науковою, культурно-спортивною, оздоровчою базою ЧНУ ім. П. Могили;
 - на визнання результатів навчання здобутих у неформальній або інформальній освіті. Порядок визнання таких результатів навчання здійснюється відповідно до Положення «Про порядок визнання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили результатів навчання здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти».
 - отримувати всі види наукової інформації і наукове консультування;
 - брати участь у науковій діяльності кафедри;
 - переривати навчання в аспірантурі з поважних причин з подальшим поновленням;
 - отримувати державну стипендію встановленого розміру;
 - обирати і бути обраним в органи самоврядування ЧНУ ім. П. Могили;
 - на безпечні і нешкідливі умови праці;
- 4.2. Аспірант за час навчання в аспірантурі зобов'язаний:
 - виконати індивідуальний план роботи над дисертацією;

- звітувати про хід виконання дисертаційних досліджень на засіданнях кафедри та на засіданнях науково-методичного семінару;
- завершити роботу над дисертацією і подати її до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді університету;
- дотримуватися Статуту ЧНУ ім. П. Могили, Положення про навчання в ЧНУ ім. П. Могили, Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», цього Положення і Правил внутрішнього розпорядку ЧНУ ім. П. Могили.

4.3. Суперечки, що можуть виникати між аспірантами і ЧНУ ім. П. Могили, вирішуються у відповідності зі Статутом ЧНУ ім. П. Могили та чинним законодавством.

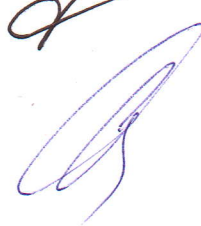
5. Порядок переривання навчання в аспірантурі

- 5.1. Аспіранти ЧНУ ім. Петра Могили можуть переривати навчання в аспірантурі з подальшим його продовженням з таких причин:
- професійне стажування у закордонних науково-дослідницьких центрах та університетах;
 - необхідність проведення дисертаційного дослідження за межами університету;
 - хвороба (тривалістю понад один місяць);
 - за сімейними обставинами;
 - перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, доглядом за дитиною до досягнення нею трирічного віку.
- 5.2. В інших випадках, що виключили можливість працювати над дисертацією, Вчена рада університету за поданням відповідного відділу оцінює обставини і визначає термін, на який продовжується навчання в аспірантурі (до одного року).
- 5.3. Загальний термін перерв у навчанні у зв'язку з хворобою не може перевищувати один рік. Якщо аспірант потребує лікування тривалістю понад один рік, то він відраховується у зв'язку із станом здоров'я.
- 5.4. Для переривання навчання в аспірантурі з подальшим продовженням аспірант за п'ятнадцять днів до початку бажаного терміну переривання подає на ім'я ректора, проректора з наукової роботи заяву, погоджену з науковим керівником і завідувачем кафедри. До заяви повинні додаватись документи, які висвітлюють і підтверджують причини переривання (офіційне запрошення на стажування, підтвердження отримання гранту, лікарняні листи, довідка ЛКК, свідоцтво про народження дитини тощо). Якщо переривання навчання в аспірантурі пов'язане з виконанням дисертаційного дослідження, додається розгорнутий план роботи чи проведення дослідження на період стажування.
- 5.5. Про переривання та продовження навчання в аспірантурі робиться запис у трудовій книжці згідно з наказом, який готує відділ. Період переривання не

включається до терміну навчання в аспірантурі. Стипендія в цей час не сплачується.

- 5.6. Допуск до освітнього процесу здобувачів, у яких завершився строк переривання навчання, здійснюється наказом ректора університету на підставі заяви здобувача, що подана у письмовій або електронній формі не пізніше, ніж за п'ять днів до завершення строку академічної відпустки.

Завідувач відділу аспірантури
та докторантури

Алла УЖВА

Проректор з наукової роботи

Роман ДІНЖОС

Додаток А

Наукова складова освітньо-наукової програми

Рік підготовки	Зміст наукової роботи здобувача	Форма контролю
1 рік	Вибір та обґрунтування теми власного наукового дослідження, його мети та актуальності, формулювання предмету, об'єкту дослідження та послідовності виконання завдань; складання індивідуального плану роботи; вибір та обґрунтування методології проведення власного наукового дослідження; здійснення огляду та аналізу існуючих поглядів та підходів в обраній області досліджень; аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми : виконання під керівництвом наукового керівника відповідного етапу дисертаційної роботи. Участь у наукових конференціях з публікацією матеріалів.	Затвердження індивідуального плану роботи здобувача, звітування про хід виконання індивідуального плану здобувача на засіданні кафедри в кінці навчального року.
2 рік	Виконання під керівництвом наукового керівника відповідного етапу дисертаційної роботи; підготовка та подання до друку публікації до наукових фахових видань за темою дисертації відповідно до чинних вимог; участь у науково-практичних конференціях публікацією матеріалів. (семінарах) з публікацією матеріалів	Звітування про хід виконання індивідуального плану здобувача на засіданні кафедри в кінці навчального року
3 рік	Виконання відповідного етапу дисертаційної роботи під керівництвом наукового керівника; підготовка та подання до друку не менше 2-х публікації до наукових фахових видань за темою дисертації відповідно до чинних вимог, підготовка та подання публікації до наукометричних баз даних; участь у науково-практичних конференціях (семінарах) з публікацією матеріалів.	Звітування про хід виконання індивідуального плану здобувача на засіданні кафедри в кінці навчального року
4 рік	Завершення виконання дисертаційної роботи; оформлення наукових досягнень здобувача у вигляді дисертації, підведення підсумків щодо повноти висвітлених результатів дисертації в наукових статтях відповідно до чинних вимог. Впровадження одержаних результатів та отримання підтверджувальних документів. Подання документів на попередню експертизу дисертації. Підготовка наукової доповіді для випускної атестації (захисту дисертації).	Звітування про хід виконання індивідуального плану здобувача на кафедрі . Надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації